

kat, akikről angol könyvek jelentek meg. (Szent Erzsébetről stb.) Ráirányul figyelme arra is, hogy egész sereg magyar tudós (Körösi Csoma Sándor, stb.) vett részt az angol birodalom egyes részeinek felkutatásában. Mindezt azoknak a vizsgálódásoknak alapján állapítja meg, amelyeket Angyal Dávid, Fest Sándor professzor és lelkes tanítványai: Rónai Éva és mások, közöttük maga Gál István is, eszközöltek az angol-magyar kapcsolatok kifürkészése terén.

Ebben az élénk figyelemre valló dolgozatban azt hibáztatjuk, hogy minden összefolyik benne. Kis részekre kellett volna tagolnia: a diplomácia, a politika, az iskolaügy, az irodalom és a nyelv szempontjai szerint. Néhány mondatban meg kellett volna említenie szembeszökően gazdag Shakespeare-kultuszunkat, azt is, mennyire jelentős Ossian-, Scott- és Byron-tiszteletünk van.

Mindez csak kis mértékben csökkenti ennek a művelt közönségünk számára annyira fontos összefoglalásnak jelentőségét.¹

ELEK OSZKÁR.

Kovalovszky Miklós: Ady Endre önképzőkori tag. Budapest, 1943. Fischhof Henrik nyomdája, 71 l. 8-r.

Az Ady-irodalom lassanként hatalmas könyvtárrá dagad, a kutatás azonban meglehetősen rendszertelenül folyik: míg egyes jelenségekről már az unalomig sokat hallunk, addig más, nem kevésbé fontos mozzanatokkal senkisémmel törődik. Általában mindenki az „érett” költővel foglalkozik, s ez természetes is, mert Ady művészete a nagyváradi évektől kezdve kimeríthetetlenül gazdag — viszont nem kétséges, hogy a tudománynak a lángész kibontakozását is meg kell vizsgálnia. Hasznos munkát végzett tehát Kovalovszky Miklós, amikor nem csekély fáradsággal összegyűjtötte Ady iskolai működésére, valamint zilahi „magánéletére” vonatkozó adatokat, s igyekezett megrajzolni azt a sajátos légkört, amelyben Ady diákoskodott. Kovalovszky nagyon józanul érté-

¹ Ezen a helyen egy súlyosabb hibájáról emlékezünk meg. A XVI. századi Sidney Fülöpnek, a kor egyik legkiválóbb költőjének és esztétikusának reánk nézve mérhetetlen jelentőségű nyilatkozatát eredetiben és fordításban is közli. Az eredetinek *valour* szava fordítása körül ott settenkedik a francia *valeur* (érték) jelentése, noha a franciában is ismeretes a *valeur militaire*. A tévedés értékcsökkentő és értelemzavaró hibát okozott a fordításban. A *valour* angolban csak vitézséget jelent. Sidney szövege magyarul a következő: „Magyarországon minden ünnepen és más ilyen összejöveteleken azt a szokást láttam, hogy *őseinknek vitézségéről* énekeik vannak, amelyeket ez a nagyon katonás nemzet úgy tekint, mint derék vitézség legfőbb lángalobbantóit”. (L. Sidney Fülöp a magyar hősdalokról című cikkemet az *Irodalomtörténet* 1913. évf.-ban).

keli a fennmaradt forrásemlékeket, nem magyaráz beléjük olyasmit, amire csak a költői fejlődés későbbi szakaszának ismerete jogosíthatna fel minket, s nem igyekszik mindenáron mítoszt teremteni az ifjúkor eseményeiből. Annyi bizonyos, hogy a zilahi önképzőkör jegyzőkönyveinek adataiból nehéz felismerni az oroszlánkörmöket, de a Venus és Bacchus oltárán hozott korai áldozatok már jelzik az elkövetkezendő tragédiát. Egy erőteljesebb lélektani „mélyfúrás” talán gazdagabb réteg kincseit hozta volna napvilágra, viszont így is sikerült kimutatni, hogy Ady Endre emberi és költői magatartásának kialakulására a Zilahon eltöltött diákévek döntő hatással voltak.

SOLT ANDOR.